Відповідь протоієрея Андрія Новікова на рішення синодального суду Александрійського Патріархату

У зв'язку з ухваленим синодальним судом Александрійського Патріархату антиканонічним рішенням про «позбавлення сану» мене, протоієрея Андрія Новікова, та священника Георгія Максимова, хотів би сказати таке.

Ми обидва діємо відповідно до синодального рішення Руської Православної Церкви про заснування Патріаршого Екзархату Африки та з благословення священноначалля нашої Церкви. Це рішення, як уже неодноразово пояснювалося, має під собою серйозні богословські й канонічні підстави. Хочу нагадати, що Александрійський Патріарх Феодор у 2019 році спочатку розпочав поминання глави українського розколу, визнав так звану «ПЦУ» законною Церквою України, а потім увійшов із розкольниками в євхаристійне спілкування. Таким чином Александрійська Церква стала єдиним цілим із розколом. Синод Александрійської Церкви не лише не засудив беззаконне діяння свого Патріарха, але й у своїй Заяві констатував його рішення як факт церковного життя свого Патріархату. Раніше всі Помісні Церкви, включно з Александрійською, засудили український розкол і визнавали єдиною законною Церквою канонічну Українську Православну Церкву, яку нині очолює Митрополит Київський і всієї України Онуфрій.

Це ясно вказує на те, що вже було висловлене Всеправославне рішення про засудження неканонічного українського руху як розкольницького та про визнання єдиною канонічною Української Православної Церкви у складі Московського Патріархату. Ставши єдиним церковним тілом з українським розколом, Александрійський Патріарх сам став частиною цього розколу і підпав під всеправославне його засудження, зокрема під власне — «під свою анафему впав».

Але під це засудження зовсім не захотіли підпасти численні африканські клірики, які неминуче увійшли б у спілкування з розколом, адже жоден священник не існує сам по собі, а також становить єдине церковне тіло зі своїм Патріархом, своєю Помісною Церквою та своїм єпископом. Ці клірики від свого імені та від імені своїх парафіян звернулися до Святійшого Патріарха Московського і всієї Русі Кирила з проханням через прийняття під омофор Руської Православної Церкви, яка відкинула розкол, врятувати їх від єднання з розколом, якого вони зовсім не бажають і щодо якого з ними ніхто не радився, а просто поставив перед фактом.

Нам кажуть, що єдиною підставою для розриву зі своїм священноначаллям є публічна проповідь

Патріархом або архієреєм соборно засудженої єресі, згідно з 13–15 правилами Двократного Собору. При цьому сором'язливо замовчують про 6 правило II Вселенського Собору, отці якого прирівняли розкол до єресі: «Єретиками ж називаємо як тих, які здавна оголошені чужими Церкві, так і тих, які... хоча й удають, ніби сповідують нашу віру правильно, але відокремилися і збирають зібрання проти наших законно поставлених єпископів». Тобто тут описується класична ситуація українського розколу, до якого приєднався Александрійський Патріархат. Більше того, отці Двократного Собору описують ситуацію, коли Патріарх або митрополит лише проповідує єресь (у тому числі розкол), а не коли вони вже перейшли до засудженої єресі чи засудженого розколу. В останньому випадку будь-який ієрарх і ті, хто йдуть за ним, ipso facto стають єретиками й розкольниками. Це вже не просто проповідь чи слова — це дія, яка має прямі й невідкладні канонічні наслідки.

Саме тому, до речі, у XV столітті православним священнослужителям і мирянам не було потреби чекати Всеправославного Собору, щоб відокремитися від Константинопольського патріарха та митрополитів, які прийняли унію з католиками. І вони не лише нічим не згрішили проти святих канонів, а навпаки, являють приклад вірності Святому Православ'ю.

Питання перебування у спілкуванні з розколом — це не питання геополітики (хоча розкол і породжений ворожою до Православ'я геополітикою), не питання якихось суперечок щодо володінь і територій (хоча проблема церковних територій також має важливе канонічне значення), не питання національної ідентичності. Це питання перебування в істинній Христовій Церкві або відпадіння від неї, питання спасіння, і вище цього не може бути нічого. І тут у православному вченні не існує двох думок — це вже сфера догматики.

Священномученик Ігнатій Богоносець: «Не обманюйтеся, брати мої! Хто йде за тим, хто вносить розкол, той не успадкує Царства Божого» («Послання до філадельфійців»).

Священномученик Іриней Ліонський: «Якщо люди не зберігають союзу та найщирішого спілкування з Церквою, навіть якби вони віддали себе на смерть за сповідання імені Христового, гріх їхній не змиється навіть кров'ю; незгладима й тяжка провина розділення не очищується навіть стражданнями. Той, хто перебуває поза Церквою, не може бути мучеником; той, хто залишає Церкву, яка царюватиме, не може сподобитися царювання» («П'ять книг проти єресей»).

Блаженний Августин Іппонський: «Ми віруємо у святу соборну Церкву. Однак єретики та розкольники також називають свої громади церквами. Але єретики, хибно мислячи про Бога, спотворюють саму віру, а розкольники через беззаконні поділи відступають від братньої любові, хоча й вірять у те саме, що й ми. Тому ані єретики не належать до вселенської Церкви, яка любить Бога, ані розкольники не належать до неї» («Про Символ віри»).

Святитель Іоан Золотоустий: «Спричиняти поділи в Церкві є не меншим злом, ніж впадати в єресі... гріх розколу не змивається навіть мученицькою кров'ю» («Тлумачення на Послання до ефесян»).

Прості африканські священники й миряни значно краще зрозуміли церковні канони та вчення давніх Отців Церкви, ніж їхнє грецьке керівництво. Звернення африканських сповідників Православ'я було єдиним церковно правильним і можливим виходом із ситуації, у якій вони опинилися з вини свого Патріарха. І в священноначалля Руської Православної Церкви не було іншого виходу, окрім як прийняти цих кліриків і їхню паству. Це був його церковний і моральний обов'язок, прояв християнської турботи про спасіння ближніх, єдиновірців. Натомість відмова була б якраз політичним рішенням, мотивованим збереженням «добрих відносин», уникненням «зайвих проблем», «збереженням балансів» — чим завгодно, але тільки не турботою про спасіння у Христі.

Саме в цьому й полягає наша з отцем Георгієм скромна місія, яку ми звершуємо не від себе. Передача святих антимінсів і святого мира, спільне служіння з африканським духовенством, яке зберегло вірність Православ'ю, молитва з паствою, духовне спілкування з ними, організація гуманітарної допомоги — це безповоротний, незмінний крок Руської Православної Церкви, яка представляє переважну більшість православних християн на планеті. Запам'ятайте: священники й миряни Африки, з якими увійшла у спілкування Руська Церква, нікуди не пішли й залишилися там, де були — в Єдиній, Святій, Соборній та Апостольській Церкві. Їхнє колишнє церковне керівництво відпало від цієї Церкви й опинилося в новій «церкві» українського розколу. А як сказав Божественний Спаситель: хто «Церкви не послухає, нехай буде тобі як язичник і митар» (Мф. 18:17).

Руська Православна Церква не вторглася на чиюсь канонічну територію, тому що у розкольників немає канонічної території. Так само ще до рішення III Вселенського Собору про засудження єресі несторіанства та про позбавлення сану її єресіарха святителі Целестин Римський і Кирило Александрійський у V столітті прийняли до спілкування кліриків Константинопольської Церкви, які припинили поминання свого патріарха Несторія.

Насамкінець. Я навмисно уникав згадки про те жахливе ставлення, яке часто доводилося переживати африканському духовенству та вірним з боку Александрійського Патріархату, про що ми маємо численні свідчення з перших уст. Дозволю собі скромну пораду Александрійському Патріархату: коли білі начальники влаштовують справжні гоніння й помсту щодо місцевих священників та населення, які з ними не погоджуються, це не найкращий спосіб завоювати серця на Африканському континенті.

Протоієрей Андрій Новіков,

член Синодальної біблійно-богословської комісії та Міжсоборної присутності Руської Православної Церкви,

настоятель московського храму Живоначальної Трійці на Воробйових горах

Джерело: https://mospat.ru/ua/news/94290/